

Král českých vynálezců

Český technik, vynálezce a podnikatel založil roku 1911 továrnu na měřicí přístroje v Blansku a roku 1929 také podnik na regulátory parních kotlů ve Slatině u Brna. Během života získal kolem 850 uznaných patentů, především z oblasti techniky, čímž se stal vůbec nejplodnějším českým vynálezcem všech dob.

Text: Robert Šimek

Na přelomu 19. a 20. století zažívala Evropa nebývalý hospodářský rozmach. Vznikaly nové podniky, rozšiřovala se doprava. Silným impulzem tohoto civilizačního a průmyslového vzestupu se stala elektřina, jejíž nástup vedl k rozsáhlé elektrifikaci průmyslu i obytných center. Vybudování energetických centrál a rozvodových sítí se však neobešlo bez speciálních měřidel, díky kterým bylo možné celý systém regulovat. Tato problematika zaujala i mladého moravského technika Ericha Roučku, který roku 1911 založil v Blansku vlastní továrnu na elektrické měřicí přístroje – první ve střední Evropě.

Suterenní začátky

Narodil se roku 1888 ve Velkém Meziříčí jako páté ze šesti dětí místního stavitele Václava Roučky. V rodišti vychodil obecnou školu a pět tříd reálky a už od dětství se velmi zajímal o techniku – sestrojil funkční ampérmetr i pec na tavení mosazi. Z reálky proto přestoupil rovnou na elektrotechnický obor Státní průmyslové školy v Brně. Zde probíhal výklad učiva v německém jazyce, protože česká průmyslovka tehdy ještě elektrotechniku nevyučovala.

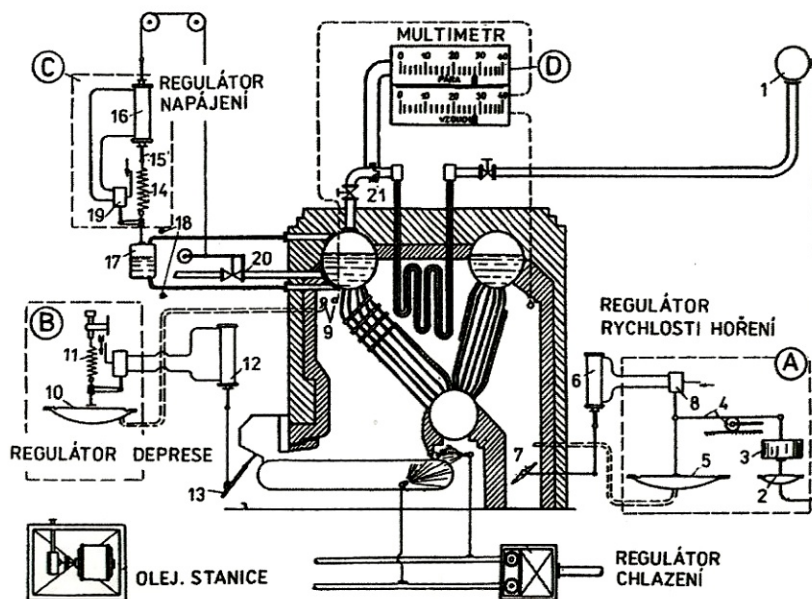
Po maturitě nastoupil na dvouletou praxi u firmy Kolben a spol. v pražských Vysočanech. Odtud pak roku 1910 odešel na zkušenou k berlínské firmě Siemens & Halske, kde se však příliš neoheřál. Už po třech měsících byl pro „přílišnou odbornou zvědavost“ propuštěn.

Po návratu do vlasti se rozhodl uskutečnit svůj dávný sen – založit vlastní podnik na výrobu elektrických měřicích přístrojů. Vybral si Blansko, kde jeho starší bratr Jaromír působil řadu let jako úspěšný stavitel, a roku 1911 zde zahájil provoz malé dílny v suterénu rodinného domku v Husově ulici. Měl sedm spolupracovníků, kteří ale nebyli s jemnou mechanikou příliš seznámeni. Roučka je proto musel zaučovat a sám dohlížel na všechny práce. Přesto se mu brzy podařilo získat první zakázky a výroba se postupně rozjížděla.

Úspěch značky ER

Kapacita dílny byla nedostatečná, což Roučka dobře věděl. Ještě v průběhu roku 1911 si proto nechal od bratra ve městě postavit malou továrnu, do které výrobu přemístil. V nové budově už byly od roku 1912 montovány přístroje sériově a měsíční produkce se pohybovala kolem 200 kusů. V podniku tehdy pracovalo 11 dělníků, tři učni a šest úředníků.

Přesné a rychle dodávané výrobky se velmi dobře prodávaly, Roučka proto sortiment neustále rozšiřoval. K měřičům, rozvaděčům a transformátorům přibýly některé elektrodynamické přístroje a značka ER (= Erich Roučka) se brzy stala známou po celém Rakousku-Uhersku. Po vypuknutí první světové války se navíc díky zbrojení zvýšila poptávka po přesné technice a firma toho dokázala šikovně využít. Když například na rakousko-uherské válečné lodi Szent István začaly při střelbě odpadávat ručičky

🟡 Schéma kotle s multimetrem

elektrických přístrojů Weston a Siemens & Halske, Roučka pohotově nabídl své výrobky, které otřesům odolaly. Z Vídně pak dostával velké zakázky, přijal desítky nových zaměstnanců a svou továrnu rozšířil téměř na dvojnásobek.

Za války se navíc stihl i oženit. Jeho manželkou se roku 1916 stala učitelka Zdeňka Hábová, se kterou měl později tři děti – syna Ericha a dvojčata Zdeňka a Jarmilu. Na rodinu však příliš času neměl a jeho manželství bylo roku 1929 rozvedeno.

Americká mise

Konec první světové války znamenal pokles výroby. Roučka s tím ale počítal a už od roku 1916 se připravoval na novou produkci, kterou měly být regulátory parních kotlů. Roku 1919 pak odjel do Spojených států, aby získal potřebné informace.

Za rok a půl strávený za oceánem si prohlédl téměř 50 podniků v různých městech od New Yorku po Boston. V New Jersey navíc dvakrát navštívil laboratoř Thomase Alvy Edisona a se slavným vynálezcem konzultoval některé nápady, například dálkové ovládání bezpilotních letadel. Edisona si velmi vážil a měl ho za vzor. Jeho strojírnou a laboratoře ale hodnotil velmi kriticky. Jak si napsal do deníku, vše bylo hodně „po američánsku“. Elektrické instalace byly lajdácky provedeny, montér lezl mezi neuspořádanou spleť drátů jako opice a mnohé sloupy nízkého i vysokého napětí vypadaly, jako by měly každou chvíli spadnout. Jinak se mu ale v Americe líbilo. Pochvaloval

Expozice blanenského muzea

Výroční zápalková nálepka

si rychlou a levnou dopravu, zdarma přístupné knihovny i kvalitní potraviny.

Do Blanska se vrátil roku 1921 s řadou nových nápadů, které začal ihned realizovat. Představil první multimetry pro parní elektrárny i automatické regulátory parních kotlů. Se souhlasem Karla Čapka začal pro tyto mechanismy používat značku E. R. Robot.

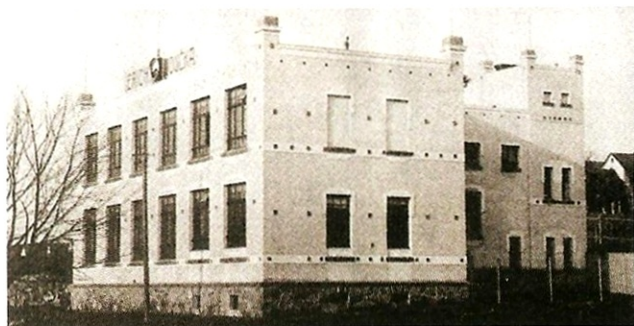
Z Blanska do Slatiny

Pro rychle se rozvíjející výrobu bylo brzy nutné vybudovat další dílny. Roučka chtěl rozšířit podnik o kotlárnou, radní ale jeho plány neschválili a přinutili ho hledat jiné

řešení. Po jednání v Brně zakoupil roku 1929 pozemky v nedaleké Slatině, kde začal s výstavbou nové továrny.

Nejdřív byla postavena hala na výrobu nízkotlakých kotlů pro ústřední vytápění, v níž zahájil výrobu v dubnu 1931. Kotle vyžadovaly velké množství součástí ze šedé litiny, které bylo nejvýhodnější vyrábět vlastní. Roučka proto roku 1932 vybudoval u závodu i vlastní slévárnu. Aby se její provoz vyplatil, sortiment brzy rozšířil také o speciální ohnivzdornou litinu, určenou například k výrobě kamen.

V letech 1934 a 1935 byly postaveny další budovy, zámečnická dílna, modelárna,

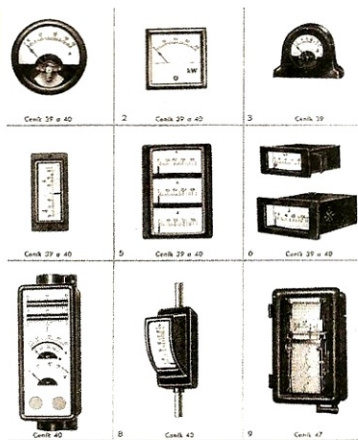
Roučkova první továrna v Blansku

Ve Slatině už výroba nepokračuje

Blanenský závod nese od roku 1948 název Metra

1. Kabeňový rozvaděčový přístroj pro zapojení mozdů. 2. Apparaty v optické lince v ceně 39 Kč, 3. měřicí přístroj, 4. měřicí přístroj v optické lince v ceně 40 Kč, 5. měřicí přístroj v optické lince v ceně 40 Kč, 6. měřicí přístroj v optické lince v ceně 40 Kč, 7. měřicí přístroj v optické lince v ceně 40 Kč, 8. měřicí přístroj v optické lince v ceně 40 Kč, 9. měřicí přístroj v optické lince v ceně 40 Kč.

▶ Měřič izolace z roku 1924 ▶ List z firemního katalogu

sklad, úpravna, kompresorovna, čistírna odlitků a chemická laboratoř. Roku 1938 byla ve slévárně dána do provozu oblouková pec na výrobu ocelolitiny a začala se stavět také nová slévárna B, dokončená roku 1940. Původní závod v Blansku vedl Roučka souběžně do roku 1934. Pak ho prodal Robertu Sochorovi, který plynule navázal na úspěšnou výrobu a měl dokonce právo označovat své výrobky tradiční značkou ER.

Konec podnikání

Také Roučkův závod ve Slatině dobře prosperoval a brzy se zařadil k nejvýznamnějším podnikům v kraji. O nové zboží byl zájem na mnoha místech republiky včetně Prahy. Až druhá světová válka přinesla firmě jistá omezení. Továrna musela vyrábět odlitky pro německou armádu a koncem bojů byla silně poškozena bombardováním. Roku 1945 začaly opravy, Roučka se ale ještě tentýž rok vzdal podnikatelské činnosti a nadále se chtěl věnovat pouze bádání. Podnik pronajal firmě Storek a později Vítkovickým železárnám. Uvažoval také o jeho prodeji a výtěžek hodlal využít na vybudování výzkumného pracoviště. Podruhé se oženil, tentokrát se svou laborantkou a hospodyní Anežkou Venutovou, která mu byla velkou oporou. Než ale stihl vše zrealizovat, přišel rok 1948 a znárodnění.

Ze dne na den ztratil téměř vše. Byl mu vyměřen směšně malý důchod 360 korun měsíčně a dlouho nemohl najít práci. Teprve roku 1952 získal místo externího pracovníka v brněnské pobočce Energetického ústavu. Na starost dostal automatizaci provozu parních kotlů a brzy přišel i s několika novými vynálezy. Když ale zjistil, že tato zlepšení

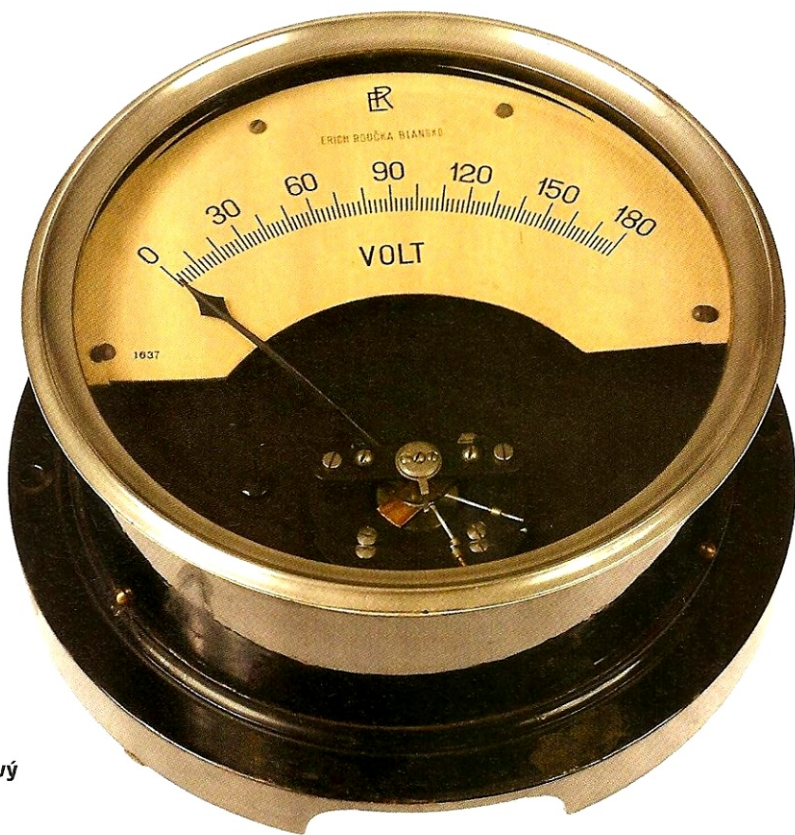
▶ Rozvaděčový voltmetr

nebudou nikdy realizována, rozhodl se roku 1959 emigrovat do západního Německa.

Hladovkou na rakovinu

Po osmiletém zaměstnání u firmy AEG ve městě Heiligenhaus dosáhl nároku na důchod, odstěhoval se do Ezelsdorfu a začal se konečně věnovat své zálibě – bádání. Nakonec měl kolem 850 uznávaných patentů, především z techniky, ale částečně i z medicíny. Centrem jeho zájmu se stal problém rakoviny. Poznatky a výsledky svých experimentů konzultoval s profesory brněnské lékařské fakulty a už roku 1937 vydal knihu, kde vyložil teorii o vzniku rakoviny při nesprávné výživě. Jako léčebnou metodu doporučoval režim mírné podvýživy a silné alkalizace organismu sloučeninami draslíku, sodíku, vápníku a hořčíku. Publikace vzbudila značnou pozornost a příznivý ohlas lékařů. Ministerstvo zdravotnictví nechalo prověřit toto dílo špičkovými odborníky a výsledkem bylo oficiální uznání Ericha Roučky biochemikem a badatelem v oblasti rakoviny.

Kromě toho sestavil i funkční model srdce a krevního oběhu, na který získal patent roku 1950. Pokoušel se také o vytvoření detektoru lži a ještě jako 90letý navrhol přístroj na měření geopatogenních zón. Zemřel roku 1986 po krátké nemoci. Jeho neobyčejně aktivní život se uzavřel ve věku téměř 98 let. ●

Erich Roučka (1888-1986)

Narodil se 30. října 1888 ve Velkém Meziříčí. Studoval na průmyslové škole v Brně a už od mládí se zajímal o techniku. Roku 1911 založil v Blansku první továrnu na elektrické měřicí přístroje ve střední Evropě a později produkci rozšířil také o regulátory kotlů. Při návštěvě Spojených států se setkal s Thomasem Alvou Edisonem a novým výrobkům dal název E. R. Robot. Za své dílo obdržel titul inženýr, i když žádnou vysokou školu neabsolvoval. Ve 30. letech prodal továrnu v Blansku a přesunul se do Slatiny, kde založil závod na výrobu kotlů. Po roce 1945 zanechal podnikání a roku 1959 emigroval do Německa. Zemřel 16. března 1986 v Ezelsdorfu v úctyhodném věku téměř 98 let.

